

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Wintra, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Pavla Šámala o ústavní stížnosti stěžovatelky **M. K.**, zastoupené Mgr. Magdalenou Dvořákovou Cilínkovou, advokátkou, sídlem Bolzanova 1615/1, Praha 1, proti výrokům II a IV rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 19 Co 95/2022-379 ze dne 15. 9. 2022, za účasti **Krajského soudu v Hradci Králové**, jako účastníka řízení, takto:

I. V řízení o ústavní stížnosti vedené pod sp. zn. I. ÚS 3362/22 se pokračuje.

II. Výroky II a IV rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 19 Co 95/2022-379 ze dne 15. 9. 2022 byla porušena práva stěžovatelky na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a proto se uvedené výroky ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a shrnutí řízení před obecnými soudy

1. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhá zrušení nákladových výroků II a IV v záhlaví uvedeného rozsudku; tvrdí, že jimi byla porušena její ústavně zaručená práva podle čl. 26 odst. 1 a 3 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod („Listina“).

2. V nyní projednávané věci jde o posouzení, zda soud při rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů řízení a výpočtu odměny za právní zastoupení stěžovatelky postupoval

ústavně konformním způsobem – konkrétně je sporné stanovení tarifní hodnoty u dílčích nároků na náhradu nemajetkové újmy u bolestí a ztížení společenského uplatnění.

3. Okresní soud v Trutnově („nalézací soud“) uložil rozsudkem č. j. 30 C 206/2017-330 ze dne 16. 12. 2021 Městské nemocnici, a. s. (sídlem Vrchlického 1504, Dvůr Králové nad Labem; „nemocnice“), povinnost zaplatit stěžovatelce tam konkretizované částky jako náhrady za způsobené nemajetkové a majetkové újmy, neboť její lékaři nepostupovali v souladu s nejmodernějšími poznatky lékařské vědy (*lege artis*). Nalézací soud kromě jiného uložil výrokem X nemocnici a vedlejší účastníci na straně žalované nemocnice – Kooperativě pojišťovně, a. s., Vienna Insurance Group (sídlem Pobřežní 665/21, Praha 8; „pojišťovna“), povinnost společně a nerozdílně nahradit stěžovatelce náklady řízení ve výši 598 336 Kč. Nalézací soud při výpočtu výše odměny advokáta za jeden úkon právní služby vyšel z § 8 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů („advokátní tarif“), a jako tarifní hodnotu stanovil částku 2 727 040 Kč coby součet všech přisouzených majetkových i nemajetkových náhrad. Závěry usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020 ze dne 27. 5. 2021 [podle něhož se ve věcech peněžité náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví pro stanovení mimosmluvní hodnoty advokáta použije paušální tarifní hodnota podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu] nepovažoval nalézací soud za příléhavé, neboť výše plnění v době započetí jednotlivých úkonů právní služby byla jednoznačně určitelná.

4. K odvolání nemocnice a pojišťovny Krajský soud v Hradci Králové („odvolací soud“) potvrdil rozsudek nalézacího soudu v meritorní části a v náhradově nákladovém výroku X jej změnil tak, že nemocnice a pojišťovna jsou povinny nahradit stěžovatelce společně a nerozdílně náklady nalézacího řízení ve výši 426 766 Kč (napadený výrok II); dále uložil nemocnici a pojišťovně povinnost společně a nerozdílně nahradit stěžovatelce náklady odvolacího řízení ve výši 33 609 Kč (napadený výrok IV). Odvolací soud dospěl na rozdíl od nalézacího soudu k závěru, že při výpočtu odměny advokáta je třeba při ocenění nároků na náhradu nemajetkové újmy postupovat z nižší tarifní hodnoty (50 000 Kč) podle § 9 odst. 4 písm. a), nikoli § 8 odst. 1 advokátního tarifu (z přisouzených částek). Odvolací soud odkázal na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020, na které navazuje další ustálená judikatura. Základ pro stanovení odměny advokáta proto podle odvolacího soudu činí 1 122 977 Kč jako součet majetkových náhrad a dvou paušálních tarifních hodnot ve výši 50 000 Kč za bolestné a ztížení společenského uplatnění.

II. Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka považuje postup odvolacího soudu při stanovení výše tarifní hodnoty a náhrady nákladů řízení za protiústavní. Rozsudek odvolacího soudu odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020 a „ustálenou judikaturu“, nicméně neodůvodňuje, proč v tomto konkrétním případě při stanovení tarifní hodnoty postupoval podle nepřiléhavého § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu. Stěžovatelčina věc se primárně netýkala zásahu do osobnostních práv, ale tvrdila a prokazovala porušení povinnosti nemocnice postupovat při léčení stěžovatelky v souladu s dostupnými poznatky lékařské vědy (*lege artis*) a s tím související příčinnou souvislost.

6. Tarifní hodnota sporu jako výše peněžitého plnění podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu byla od počátku řízení s drobnými odchylkami daná. Konstantní judikaturou bylo ustáleno určení tarifní hodnoty odpovídající výši peněžitého plnění jako částky, která byla soudem přiznána (přisouzena) v konečném rozhodnutí; určení výše náhrady nákladů řízení tak nebylo pro soudy komplikované. V případě neúspěchu žalobce nelze postupovat podle § 9 odst. 4, ale je třeba aplikovat § 9 odst. 1 advokátního tarifu (tarifní hodnotu 10 000 Kč), neboť nejsou-li prokázány podmínky odpovědnosti žalovaného, nezjišťuje se ani hodnota újmy.

7. Výkladem advokátního tarifu plynoucím z napadeného rozsudku a současné judikatury vzniká podle stěžovatelky výrazný nepoměr mezi zastupováním ve věcech nahrazení materiální škody a nemateriální újmy, přestože samotný obsah práce – advokátní činnosti není v těchto věcech odlišný. Tento nepoměr odměny za práci právního zástupce je v rozporu s právem na spravedlivou odměnu v tom smyslu, že za srovnatelnou práci má být nárok na srovnatelnou odměnu. Z pohledu advokáta tato dvojkolejnost při stanovení odměny porušuje zásadu rovnosti v návaznosti na právo podnikat a právo získávat prostředky pro životní potřeby prací.

III. Předpoklady řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní stížnost byla oprávněnou osobou podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a není nepřípustná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu; stěžovatelka je řádně zastoupena advokátkou (§ 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) a Ústavní soud je k projednání ústavní stížnosti příslušný.

IV. Vyjádření účastníků

9. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval účastníka řízení a potenciální vedlejší účastnice řízení, aby se k ústavní stížnosti vyjádřili.

10. Nemocnice a pojišťovna Ústavnímu soudu sdělily, že v řízení před Ústavním soudem nebudou uplatňovat práva vedlejších účastnic řízení.

11. Odvolací soud nepovažuje ústavní stížnost za důvodnou. Svůj postup při stanovení výše náhrady nákladů řízení řádně a pečlivě odůvodnil v bodě 37 odůvodnění napadeného rozsudku a znovu odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020.

12. Vyjádření odvolacího soudu Ústavní soud nezaslal stěžovateli k replice, neboť nepřesahuje rámec argumentace ústavní stížnosti a odůvodnění napadených výroků.

V. Pokračování v řízení

13. První senát Ústavního soudu usnesením sp. zn. I. ÚS 3362/22 ze dne 6. 12. 2023 přerušil řízení o ústavní stížnosti a navrhl plénu Ústavního soudu zrušení § 151 odst. 2, věty první, občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2024, pro jeho rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky. Neústavnost napadeného ustanovení první senát Ústavního soudu spatřoval v jeho systémové nefunkčnosti a nevyhovující interpretační a aplikační praxi, kterou nelze překonat ústavně konformním výkladem.

14. Dne 24. 6. 2024 byl ve Sbírce zákonů v částce 180 vyhlášen zákon č. 180/2024 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o hromadném občanském řízení soudním („zákon č. 180/2024 Sb.“), jenž s účinností od 1. 7. 2024 podstatným způsobem změnil konstrukci § 151 odst. 2, věty první, občanského soudního řádu, čímž se stala argumentace obsažená v návrhu prvního senátu Ústavního soudu obsoletní. Protože napadené ustanovení zákonem č. 180/2024 Sb. pozbylo v podstatné části, proti níž směřovaly výhrady prvního senátu, účinnosti, Ústavní soud řízení o návrhu na jeho zrušení usnesením sp. zn. Pl. ÚS 51/23 ze dne 31. 7. 2024 zastavil.

15. Pokračování řízení o ústavní stížnosti již nic nebrání, a proto Ústavní soud rozhodl výrokem I tak, že se v řízení o ústavní stížnosti vedené pod sp. zn. I. ÚS 3362/22 pokračuje.

VI. Věcné posouzení Ústavního soudu

16. Ústavní soud dospěl následně v pokračujícím řízení k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

17. V projednávané věci je sporné stanovení tarifní hodnoty u dílčích nároků na náhradu nemajetkové újmy – konkrétně u bolestí a ztížení společenského uplatnění. Nálezací soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení u nich vycházel podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu ze součtu přisouzených částek, zatímco odvolací soud vyšel z paušální tarifní hodnoty 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 advokátního tarifu. U nároků na náhradu škody (majetkové újmy) oba soudy shodně vycházely z přisouzených částek.

18. Ústavní soud zásadně nehodnotí správnost či nesprávnost výroku o náhradě nákladů řízení. Přesto v minulosti opakovaně shledal porušení ústavně zaručených práv jednotlivce na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny), nerespektoval-li obecný soud kogentní ustanovení podzákoného předpisu upravující výši náhrady nákladů soudního řízení [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 538/10 ze dne 24. 3. 2011 (N 54/60 SbNU 671), nález sp. zn. II. ÚS 2864/12 ze dne 3. 9. 2013 (N 157/70 SbNU 453) či nález sp. zn. IV. ÚS 2378/20 ze dne 16. 2. 2021 (N 33/104 SbNU 367)].

19. Ze systematiky advokátního tarifu i dikce jeho jednotlivých ustanovení vyplývá, že je-li předmětem řízení plnění ocenitelné penězi, je třeba při určení výše náhrady nákladů řízení postupovat primárně podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu a nelze vycházet z tarifní hodnoty věci stanovené v § 9 advokátního tarifu (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3281/22 ze dne 8. 3. 2023 a sp. zn. III. ÚS 2040/22 ze dne 13. 12. 2023; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>). Ustanovení § 9 odst. 4 advokátního tarifu se pak nemůže číst izolovaně, nýbrž v kontextu jeho prvního odstavce, což konkrétně znamená, že částka 50 000 Kč se nepovažuje za tarifní hodnotu ve věcech náhrady nemajetkové újmy na zdraví, protože nejde o spory, v nichž nelze hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi (k tomu srov. zejména dále b. 25).

20. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 1788/23 ze dne 10. 4. 2024 Ústavní soud vyložil, že není rozhodující, zda je hodnota věci nebo práva známa již na začátku řízení, protože

je to soud, jenž musí vyvinout aktivitu k tomu, aby mohl o náhradě nákladů řízení rozhodnout na základě hodnoty sporu. Ústavní soud považoval za podstatné, že tamější stěžovatelka do řízení vstupovala s relevantním znaleckým posudkem, který vyčíslil požadovanou výši bolestí a ztížení společenského uplatnění, a svůj žalobní nárok konkrétně vyčíslila. Nemůže tak obstát odkazované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 3771/2020, podporující automatickou aplikaci náhradní tarifní hodnoty podle § 9 advokátního tarifu v případě, že se rozhoduje o náhradě za nemajetkovou újmu na osobnostních právech (viz zejm. body 17 až 20 odkazovaného nálezu). Tyto závěry následně Ústavní soud výslovně aproboval v nálezu sp. zn. II. ÚS 3192/23 ze dne 22. 5. 2024.

21. Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu – má-li obecnou povahu – je závazný při řešení typově shodných případů [viz např. nálezu sp. zn. I. ÚS 70/96 ze dne 18. 3. 1997 (N 29/7 SbNU 191)], což platí i pro Ústavní soud [srov. nálezu sp. zn. IV. ÚS 197/96 ze dne 12. 6. 1997 (N 77/8 SbNU 243)]. Rozhodnutí Ústavního soudu tak představují závazná interpretační vodítka pro rozhodování v obdobných věcech, od nichž je možné se odchýlit pouze ve výjimečných a pečlivě odůvodněných případech – natolik mimořádné důvody Ústavní soud v nyní projednávané věci neshledal, a proto následoval nosné závěry nálezu sp. zn. IV. ÚS 1788/23, který je skutkově i právně obdobný.

22. Ústavní soud nepominul rozhodnutí Nejvyššího soudu (konkrétně jeho senátu 25 Cdo), v nichž polemizuje se závěry nálezu sp. zn. IV. ÚS 1788/23 a nesouhlasí s nimi (viz např. usnesení sp. zn. 25 Cdo 216/2023 ze dne 6. 6. 2024, sp. zn. 25 Cdo 1243/2024 ze dne 11. 6. 2024, sp. zn. 25 Cdo 733/2024 ze dne 17. 6. 2024 a další). Ústavní soud neupírá Nejvyššímu soudu možnost „justičního dialogu“ a zčásti jeho argumentaci rozumí; zcela se s ním ztotožňuje v tom, že rozhodování o nákladech řízení má být co nejjednodušší, aby zbytečně nezatěžovalo soudy a nestravovalo jejich kapacitu na úkor rozhodnutí meritorních, což lze nejlépe zajistit formou paušální odměny.

23. Uvedený „spor“ o správný a ústavně konformní výklad advokátního tarifu je důsledkem toho, že pro výpočet odměny za právní zastoupení se používá předpis, který k tomu není primárně určen; již podle svého názvu slouží k určení mimosmluvní odměny advokáta v rovině advokát – jeho klient (§ 1 odst. 1 advokátního tarifu). Ostatně z toho důvodu první senát Ústavního soudu navrhl plénu zrušení § 151 odst. 2, věty první, občanského soudního řádu, ve znění účinném do 30. 6. 2024, neboť podle tehdy platné úpravy měla být odměna advokáta zásadně určována paušálním způsobem za celé řízení v jednom stupni bez ohledu na množství úkonů právní služby, a to podle zvláštního právního předpisu – přísudkové vyhlášky, kterou Ministerstvo spravedlnosti nevydalo v rozporu se svou zákonnou povinností od nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 ze dne 17. 4. 2013 (N 59/69 SbNU 123; 116/2013 Sb.). Zákonodárce tento stav „napravil“ zákonem č. 180/2024 Sb. tak, že zprostil Ministerstvo spravedlnosti povinnosti vydat tzv. přísudkovou vyhlášku, podle níž by se počítala paušální náhrada nákladů řízení (vypuštění písm. c/ § 374a o. s. ř. s účinností od 1. 7. 2024), a nadále se bude pro účely výpočtu náhrady nákladů řízení používat již jen nevyhovující advokátní tarif.

24. Argumentuje-li Nejvyšší soud, že náklady by neměly být nepřiměřeně vysoké a neměly by odrazovat poškozené od uplatnění nároků na ochranu osobnostních práv,

kteří požívají vyšší ochrany než majetková práva, lze s ním částečně souhlasit. Dlouhodobě neadekvátní tarifní hodnota u osobnostních sporů (50 000 Kč) odrazuje poškozené od podání žaloby, protože přiznaná náhrada nákladů v řadě případů nepokryje jejich skutečné výdaje na právní zastoupení. Rovněž jsou tím demotivováni advokáti, kteří poskytují právní pomoc za tzv. přísudek, pro které není tento typ sporu dostatečně lukrativní. Má-li být zajištěn skutečný přístup k soudu a účinná ochrana osobnostních práv (zvláště osob poškozených na tak vzácném statku jako je zdraví), je nezbytné, aby tarifní hodnoty lépe odrážely skutečné náklady a nároky spojené s poskytováním právní pomoci v těchto složitých a často citlivých případech.

25. Zatímco u jiných sporů o náhradu nemajetkové újmy (např. za zásah do pověsti člověka, újmu způsobenou nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím) není volná úvaha soudu podle § 136 o. s. ř. při určování výše újmy vyjma obecných mantinelů blíže limitována a je skutečně „volná“, u odčinění újmy na zdraví je situace odlišná: žalobce vyčíslí konkrétní částku, která obvykle vychází ze znaleckého posudku a objektivizovaných hodnot formulovaných v tzv. Metodice Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Přestože tato metodika není právně závazná, slouží jako podpůrný podklad či „odrazový můstek“ pro stanovení výše náhrady nemajetkové újmy za vytrpěnou bolest a ztížení společenského uplatnění soudem, jejíž kritéria Nejvyšší soud převzal do své rozhodovací praxe [viz nález sp. zn. Pl. ÚS 27/23 ze dne 13. 3. 2024 (101/2024 Sb.)]. Při určování výše náhrady za újmu na zdraví hraje klíčovou roli znalecký posudek, který zohledňuje medicínské aspekty konkrétního případu, na rozdíl od jiných osobnostních sporů, v nichž je prostor pro soudní uvážení širší a méně determinovaný posouzením skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. Tento typ sporu se tak blíží „klasickému“ sporu o náhradu škody – jak tomu bylo ostatně do 31. 12. 2013, kdy se újma na zdraví považovala za škodu na zdraví, u níž se odměna advokáta vypočítávala podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu z přisouzené částky. Byť se právní úprava od 1. 1. 2014 změnila, nastíněná specifika těchto sporů přetrvávala. Je proto třeba na újmu na zdraví pohlížet odlišně než na jiné zásahy do osobnostních práv, a to i při rozhodování o nákladech řízení; tomu ostatně odpovídá i legislativní iniciativa zmíněná v b. 29.

26. Účastníkům a jejich právním zástupcům nemůže být k tíži nekoncepční pojetí výpočtu odměny za právní zastoupení, které nezohledňuje právní a skutkovou složitost konkrétních i typizovaných sporů. Ústavní soud neshledává přesvědčivý důvod, proč by v „jednoduchém“ majetkovém sporu o zaplacení neuhrazené faktury měla být odměna počítána z mnohdy milionových částek, zatímco v případech zásahu do přirozených práv člověka, konkrétně ve složitých medicínských sporech jako tomu je v nynější věci, by měla být vypočtena z tarifní hodnoty 50 000 Kč. Taková disproporce v ohodnocení majetkových a nemajetkových sporů z pohledu náhrady nákladů řízení se nejvíce přiměřená. Ústavní soud na tomto místě nehodnotí vhodnost či rozumnost takového řešení: je především na zákonodárci, aby zajistil naplňování základního práva jednotlivců na efektivní soudní ochranu.

27. Tarifní hodnota 50 000 Kč podle § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu přichází v úvahu v případě neúspěchu žalobce, neboť není-li dán základ požadovaného nároku (závisejícího na úvaze soudu), nelze zjistit hodnotu věci nebo práva, tedy rozsah újmy, o který v daném sporu šlo – tím je zajišťováno, že žalobce nebude odrazován od uplatnění nároku na ochranu osobnostních práv z důvodu rizika nepřiměřeně vysoké povinnosti k náhradě nákladů řízení.

28. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2137/23 ze dne 5. 12. 2023 (s nímž má být podle Nejvyššího soudu nález sp. zn. IV. ÚS 1788/23 v rozporu) nebyla protiústavnost použití § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu namítána. Podstatou posouzení Ústavního soudu bylo, že soud nesprávně vycházel ze srovnání odměny náležící zmocněnci poškozeného s odměnou obhájce obžalované. Současně Ústavní soud zdůraznil, že tarifní hodnota 50 000 Kč u nemajetkové újmy vlivem času ztrácí na přiměřenosti (od 1. 9. 2006 nebyla změněna), a očekává, že aktualizace bude obsahem novely advokátního tarifu připravované Ministerstvem spravedlnosti (bod 21 nálezu). Obdobně v nálezu sp. zn. I. ÚS 837/24 ze dne 20. 6. 2024 Ústavní soud určení tarifní hodnoty při újmě na zdraví neřešil.

29. Ústavní soud ověřil, že v době jeho rozhodování byla projednávána novela advokátního tarifu, podle níž se v případě osobnostních práv s návrhem na nemajetkové újmy [současný § 9 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu] bude za tarifní hodnotu považovat výše peněžitého plnění nebo cena věci anebo práva, nejvýše však 500 000 Kč (viz eKLEP pro veřejnost, dostupný na <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSD3LEAYXT>), čímž se předestřené výkladové a praktické obtíže alespoň částečně překlenou. Přestože nelze předjímat, kdy a v jaké podobě bude advokátní tarif novelizován, lze z toho usuzovat na vůli normotvůrce dlouhodobě nevyhovující stav napravit. Také proto neshledal Ústavní soud důvod pro odchýlení od závazného právního názoru vyjádřeného v nálezech sp. zn. IV. ÚS 1788/23 a sp. zn. II. ÚS 3192/23 a předložení sporné otázky k posouzení plénu ve smyslu § 23 zákona o Ústavním soudu, neboť předpokládá, že s ohledem na plánovanou změnu právní úpravy jde o dočasné východisko.

30. V nynější věci stěžovatelka vstupovala do řízení se znaleckým posudkem, na základě něhož vyčíslila požadovanou náhradu za vytrpěné bolesti na 652 209 Kč a za ztížení společenského uplatnění na 1 910 917 Kč. V řízení byl proveden dále důkaz revizním znaleckým posudkem, který tyto nároky vyčíslil podobně: bolesti na 127 733,40 Kč a ztížení společenského uplatnění na 2 003 023 Kč; nalézací soud pak vycházel z hodnot uvedených v revizním znaleckém posudku. Stěžovatelka nebyla plně úspěšná proto, že rozhodnutí záviselo na výsledcích znaleckého dokazování a na úvaze soudu (viz bod 73 rozsudku nalézacího soudu).

31. Stěžovatelka nepožadovala „astronomickou“ částku, která by zjevně převyšovala náhradu za její újmu na zdraví, ale částku, kterou určil jí oslovený znalec. Hodnota sporu spočívající v rozsahu újmy tedy byla od počátku řízení s menšími odchylkami známá a v konečném rozhodnutí autoritativně vyčíslená (obdobně jako v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1788/23, jehož závěry je Ústavní soud vázán; ostatně takto postupoval i nalézací soud). Vyšel-li za takové situace odvolací soud u nároků na náhradu nemajetkové újmy na zdraví z náhradní tarifní hodnoty ve smyslu § 9 odst. 4 advokátního tarifu, aniž by pro to byly splněny zákonné předpoklady, nerespektoval příslušnou kogentní právní úpravu, závaznou judikaturu Ústavního soudu a porušil ústavně zaručená práva stěžovatelky na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny) a na ochranu vlastnictví (čl. 11 odst. 1 Listiny).

32. Námitky týkající se porušení čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny se netýkají stěžovatelky, ale její zástupkyně v soudním řízení, a jsou tudíž materiálně nepřipustné [srov. nález sp. zn. III. ÚS 1052/21 ze dne 14. 9. 2021 (N 163/108 SbNU 41), bod 29; či usnesení sp. zn. IV. ÚS 1225/23 ze dne 13. 6. 2023, bod 10].

VII. Závěr

33. Náhrada nákladů řízení ve sporech o nemajetkovou újmu na zdraví musí alespoň částečně odpovídat skutečné náročnosti takových sporů. Příliš nízká odměna advokáta může mít nepřipustně odrazující účinek na další poškozené v obdobném postavení, což může vést k porušení povinnosti státu zajistit efektivní soudní ochranu ve sporech týkajících se náhrady za nemajetkovou újmu na zdraví.

34. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a napadené výroky v záhlaví uvedeného rozsudku podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu výrokem II zrušil, neboť jimi byla porušena ústavně zaručená práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

35. V dalším řízení bude úkolem odvolacího soudu, aby při rozhodování o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů primárně vycházel z § 8 odst. 1 advokátního tarifu a aby zohlednil, že hodnota sporu spočívající v rozsahu újmy byla od počátku řízení s menšími odchylkami dána.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 7. srpna 2024

Jan Wintr
předseda senátu